

INNLANDET FYLKESKOMMUNE

Postboks 4404 Bedriftssenteret
2325 HAMAR

Deres ref.:

Vår ref.:
2024/2120

Dato:
28.08.2024

Høringsuttalelse fra Trysil kommune om framtidig skole- og tilbudsstruktur og alternative opplæringsmodeller i Innlandet

Trysil kommunestyre behandlet denne saken 27. august 2024 og vedtok denne høringsuttalelsen:

Etter vedtaket i fylkesutvalget 30. april 2024 er det i Trysil avholdt tre folkemøter om saken:

- Et stormøte i regi av Trysil og Engerdal kommuner i kantina på Trysil videregående skole
- Et med hovedfokus på idrettslinja på Trysil videregående skole
- Et med næringslivsaktører

På alle de tre møtene var det lagt opp til en workshop for å svare opp de spørsmålene fylkeskommunen etterspør i sitt høringsbrev.

I tillegg til oppsummeringene fra de tre møtene har Trysil kommune mottatt sju høringsbrev fra næringsaktører og politiske partier samt en enkeltperson. Det har vært et stort engasjement, og det har kommet mange innspill som Trysil kommune har vektlagt i sin høringsuttalelse. Høringsuttalelsene er vedlagt saksframlegget.

Trysil kommune har forståelse for at skoleeier med en såpass stor elevnedgang i årene som kommer, må se på tilbudsstruktur, men vi vil likevel innledningsvis for Trysil gi følgende vurdering av nåsituasjonen for skolen:

- Trysil videregående skole er en god og velfungerende videregående skole med høy gjennomføringsgrad, lavt fravær, få som dropper ut, gode karakterer og god kompetanse i kollegiet.
- Skolen har klart å beholde og rekruttere dyktige lærere, og skolen har et sterkt fagmiljø selv om skolen er liten.
- Skolen drifter Fylkesdekkende senter for nettundervisning (Innlandet fylkeskommune), som har ca. 170 deltakere/elever. Det er synergieffekter mellom drifta av skolens ordinære videregående skoletilbud og de nettbaserte tilbudene. Virksomheten gjør at Trysil videregående skole har et større fagmiljø enn det skolens ordinære tilbud gir grunnlag for.
- Trysil kommune har en unik læreplassgaranti som har vært på plass siden 2017. Den gjør at alle elever som er bostedsregistrert i Trysil og som velger fagutdanning, er sikret læreplass. Samarbeidet mellom kommunen, næringslivet og Trysil videregående skole er helt essensielt for å få til dette. Læreplasser blir i dag tilbudt langt utover hva skolen tilbyr av fag, og skolens kompetanse er avgjørende for at alle elever får læreplass. Det blir viktig å styrke praksisveiledning innad i kommunen.
- I forhold til idrettslinja, og vinteridrettene spesielt, har skolen svært gode forutsetninger med stabilt vinterklima og anlegg av topp kvalitet i gangavstand fra skolen. Andre videregående skoler og treningsgrupper drar til Trysil for å benytte disse anleggene.
- Skolen har en svært velfungerende tilrettelagt avdeling (Basen) for 4-6 ekstra sårbare ungdommer hvert eneste år. Det er et godt samarbeid med Trysil kommune for en helhetlig ivaretagelse av elevens livssituasjon og overgang til voksenlivet. Samarbeidet innbefatter blant annet tilvenning i bolig gjennom pedagogiske opplegg i egen bolig i skoletiden, kommunale helsetjenester og praksisplasser i lokalt næringsliv med sikte på aktivitetstilbud etter endt skolegang. Et slikt samarbeid sikrer at opplæring for den enkelte henger godt sammen med viktig livslæring for å styrke og fremme muligheter for et så

selvstendig og meningsfylt voksenliv som mulig – livsmestring! Videre sikrer dette samarbeidet at overgangen tilbake til kommunale tjenester etter endt videregående opplæring blir minst mulig. Dette fremmer trygghet og forutsigbarhet for enkeltmennesker med stort behov for nettopp dette.

- Skolen har fire linjer i dag med tilbud innen helse- og oppvekstfag, bygg- og anleggsteknikk, studiespesialisering og idrett. **Dette er de fire linjene det er mest behov for å beholde i Trysil.** I et utviklingsperspektiv er det gjennom høringsprosessen fra næringslivet signalisert behov for:
 - påbygg for generell studiekompetanse
 - restaurant- og matfag
 - reiseliv
 - salg og service
 - teknologi og industrifag.

I tillegg er det i høringsprosessen lokalt ytret ønske om et fireårsløp innen helse som munner ut i både fagbrev som helsefagarbeider og studiekompetanse.

- Selv om elevtallsprognosene har vist en svak nedadgående tendens, er Trysil i år en av bare ni skoler i fylket som har økning i antall førsteønskesøkere. I tillegg har Trysil kommune siden 2015 hatt folketallsvekst, i skarp kontrast til SSBs prognoser. Dette skyldes tilflytting og høy bostedsattraktivitet. Lokalisering av en videregående skole i Trysil er en avgjørende faktor for å opprettholde bostedsattraktiviteten. Det er også viktig for den lokale sysselsettingen siden Trysil har en lav andel arbeidspendlere. Det satses fremdeles stort i Trysil, f.eks. er et nytt hotellbygg under planlegging med ferdigstillelse i 2028.

Trysil kommune går her gjennom de punktene det er ønsket svar på i høringsbrevet:

Punkt 2

- Gjennom de tre workshopene i Trysil samt gjennom høringsssvarene er tilbakemeldingene at fordelingen mellom studieforbereende fag og yrkesfag med 50/50 virker å passe bra for Trysil. I den lokale høringen ble det poengtert at det er av stor betydning å beholde helse- og oppvekstfag for rekruttering til

kommunens tjenester samt bygg- og anleggsteknikk til lokale håndverksbedrifter.

- Kreative utdanningsprogram skal ikke bare tilbys på store skoler med stort nedslagsfelt, men også på mindre skoler i distriktene.
- I Trysil er det lange og gode tradisjoner for tilrettelegging for borteboere på idrettslinja. Snow Team Trysil og enkeltpersoner har før og under høringsrunden signalisert at de denne høsten i enda større grad vil bidra rundt enkeltelever. Selv om hybelsituasjonen har ordnet seg greit for borteboere, vil kommunen i sitt boligplanarbeid jobbe mer målrettet med å se på tilbud for de som for første gang må inn på et boligmarked, enten som eiere eller som leietakere.
- Nordstumoen har et svært godt tilbud til sin målgruppe. Å legge ned dette tilbudet er svært alvorlig uten at man reelt har diskutert hvordan man i fremtiden skal løse det fremtidige tilbudet til disse elevene. Trysil kommune anbefaler at fylkeskommunen «løfter ut» Nordstumoen av denne høringen og at det utarbeides en egen sak med en egen høring om et fremtidig tilbud. Ett av FN sine bærekraftsmål sier: *Å sikre en inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle.* Det må ikke være tvil om fylkeskommunens ansvar for denne gruppa.
- Samarbeid over fylkesgrensene: ingen kommentar.
- Når det gjelder samarbeid over landegrensene så jobber Trysil og Engerdal tett sammen med Malung-Sälen og Älvdalen kommuner i Sverige. Innenfor dette området befinner tre av Nordens største vinterdestinasjoner seg og det er behov for samme type arbeidskraft med lik kompetanse. Det bør sees nærmere på muligheter for elevutveksling på tvers av landegrensene. Det kan nevnes at det er etablert et grenseoverskridende samarbeid for å se om det er mulig å få på plass videregående tilbud for voksne og fagskoletilbud knyttet til reiseliv.
- Dersom det skulle finnes ledige arealer på Trysil videregående skole, bør tilsvarende aktivitet (utdanning) legges dit. Dette kan være fagskoletilbud, høyskoletilbud, videreutdanning eller kommunal voksenopplæring, samt en utvidelse av aktiviteten ved Fylkesdekkende senter for nettundervisning. Før Covid koordinerte Campus Trysil høyskoletilbud på nett for studenter i Trysil i

regi av Trysil kommune og Skistar. Det var planlagt å flytte tilbudet fysisk til Trysil videregående skole, men det hele stoppet opp da Covid inntraff. Det skal vurderes på nytt om næringsliv og kommune skal starte opp igjen dette tiltaket – et tiltak som var tatt godt imot av enkeltstudenter.

- I forhold til utenforskap så vil det i Trysil bli jobbet enda tettere mellom ungdomsskolen og videregående skole for å få til en smidig overgang. God tilrettelegging og tidlig innsats er viktige elementer for å redusere utenforskap. Trysil kommune vurderer det slik at å kunne bo hjemme når man starter på en videregående opplæring vil for mange bety at risiko for utenforskap blir mindre. Ferske tall fra NAV for 2023 viser at utenforskap blant unge i alderen 20-29 år øker. Trysil kommune vil også peke på den nye opplæringsloven som trådte i kraft 1.august 2024. Her står det klart og tydelig at vi skal legge til rette i forhold til barnets beste. For mange vil det å kunne bo hjemme, og ikke på hybel, det første året på videregående være det som er best for barnet. Det kommer mer utførlige vurderinger av dette tema senere i høringen.

Punkt 3

I forhold til alternative modeller begrenser vi oss til følgende kommentarer:

- Nordstumo: å legge ned tilbudet før fremtidig utdanningstilbud for denne gruppen er reelt diskutert er uheldig. Denne saken bør «løftes ut» og behandles som en egen sak
- Sønsterud: Trysil og Engerdal er sammen med Sør-Østerdal og Solør et stort og viktig område for skogbruk og Sønsterud har rekruttert mange elever herfra. Skogbruket er en av Innlandets viktigste næringer, og Trysil kommune mener at det fortsatt må være et utdanningstilbud i vårt område. Beliggenheten til skolestedet er viktig da utdanningen bør ligge der fagmiljøet finnes. Skoletilbudet er også en inngang til videre studier og er slik sett ikke bare en fagutdanning. Skogbruksutdanningen på Sønsterud bør ikke bare opprettholdes, men styrkes. Skolen utdanner en etterspurt kompetanse innenfor en næring som får stadig større krav på seg, og det grønne skiftet innebærer et stort behov for å rekruttere ansatte med kompetanse. Erfaringsmessig har det vært lett å skaffe læreplasser for elevene.

Punkt 4

- Andre modeller: Trysil kommune foreslår ikke noen andre modeller der noen skoler/skolesteder beholdes eller andre avvikles. Inn i en fremtid tror vi at opplæring vil skje i en kombinasjon mellom fysisk klasseromsundervisning og nettstudier. Trysil videregående skole har driftet Fylkesdekkende senter for nettundervisning (Hedmark fylkeskommune/Innlandet fylkeskommune) i mer enn 20 år. Fylkesdekkende senter for nettundervisning har både voksenopplæringstilbud og tilbud til ungdomsskoleelever som ikke kan følge ordinær undervisning på skolen. Trysil videregående skole har dermed lang erfaring med, og er gode på, nettundervisning og bør være en ressurs fylkeskommunen kan bygge videre på inn i fremtiden. Virksomheten kan tilpasses og utvides i tråd med fylkeskommunens fremtidige behov for nettskole.
- Jønsberg blir nevnt i en alternativ modell. For Trysil er det viktig at Jønsberg videregående skole opprettholdes. Skolen er nylig opprustet og er lokalisert i et område med et sterkt landbruksfaglig miljø. For elever i vårt område er det i tillegg til kompetansen om fjelljordbruket som de kan tilegne på Storsteigen, viktig å kunne ha tilgang på utdanning innen «flatbygdsjordbruk» (dvs. korn, poteter og grønnsaker) i rimelig nærhet.

Punkt 5

- Trysil kommune kommer tilbake senere i høringsuttalelsen med en beskrivelse om hvordan idrettslinjen ved Trysil videregående kan bidra her. Næringsliv og kommune ser imidlertid behov for å se på samarbeid om fagskoletilbud, høyskoletilbud eller videreutdanning. Trysil har svært mange sesongarbeidere som ønsker å ha sin base i Trysil, og det må sees på om det kan «lages» noen spesialløp for dem. Inn i en fremtid mener Trysil kommune at de utdanningsløp som etableres, i tillegg til «hovedsporene» for 16-19-åringer, må være en kombinasjon av klasseromsundervisning, nettundervisning, praksis og mer individuelt tilpassede programmer.

Punkt 6

- Trysil kommune fikk ikke noen entydige signaler fra vårt næringsliv om å prøve ut spesielle modeller. Det var imidlertid yttet noe skepsis til at lærlinger

kommer til bedriftene uten noe skole i faget, og at det kan redusere ønsket om å ha lærlinger i bedriftene. Det bør sees på muligheten for å videreføre 4-årige studieløp både for idrettsutøvere som virkelig vil satse på idretten sin og for andre som ønsker generell studiekompetanse.

- I praksis gjennomføres i dag modell 2 i enkelte lærefag i Trysil som individuelle ordninger. Dette gjøres blant annet for elever som ønsker å bytte lærefag etter fullført vg2. De slipper da å gå tilbake for å ta et nytt vg2 i skole eller gå full læretid på 3 år i et 1 + 3 løp. For kommende år gjelder det byggdrifterfaget (som er et 1 + 3 løp), helsearbeiderfaget og rørleggerfaget. Det har også vært tilfeller hvor elever går ut i 3-årig lærekontrakt etter vg2 i fag med 2 + 2 løp og tar fellesfagene på skolen.

Både Trysil kommune og næringslivet har signalisert interesse for slike alternative løsninger på områder hvor det er vanskelig å rekruttere, eller dersom det er hensiktsmessig for eleven. Arbeidsgivere samarbeider med Trysil videregående skole om slike løsninger. Ny opplæringslov skal gjøre det lettere å gjøre omvalg, og dette kan i slike sammenhenger være en god løsning. Trysil kommune er usikker på om det er hensiktsmessig å tilby alternative opplæringsmodeller som direkte søkbare alternativer.

Punkt 7

- Den enkleste og beste måten å bygge et sterkt lag rundt elevene på videregående skole er om flest mulig er hjemmeboende. Da er foreldrene med på laget, og et etablert nettverk i hjemby eller hjembygd er på plass. I Trysil er det imidlertid lang og god erfaring med å ta vare på, og involvere, elever på idrettslinja som kommer tilflyttende. Dette er et oversiktlig antall som blir involvert/invitert inn i idrettslag, treningsgrupper eller team, og det blir en god overlapp mellom skole og fritid.

Litt mer spesifikt om idrettslinja:

Det er en idrettslinje på Trysil videregående skole som tar imot elever fra andre deler av Innlandet. Om Trysil kommune beskriver nåsituasjonen ved dette tilbudet, så vurderes det slik:

- Godt kvalifiserte lærerkrefter

- Svært gode anlegg sommer som vinter der alle er i gangavstand fra skolen
- Svært gode snøforhold generelt og tilrettelegging med «tidligsnø» på høsten
- Et svært godt samarbeid med Skistar AS og Trysilfjell Utmarkslag om anlegg og med idrettslag og team om treningstilbud utenom skoletid
- Samarbeid med lokale klubber om fotball som toppidrettstilbud
- Trysil har en god helsetjeneste og Trysil videregående skole og idretten har et svært godt samarbeid med høyt kvalifiserte fysioterapeuter

Når vi ser framover, så ser vi:

- Trysil får nå en ny terrengpark med et anlegg i verdensklasse.
- Trysil har det eneste offentlige tilbudet i alpint (alpin/freeski) i Innlandet. De private tilbudene er kostbare for mange. Trysil IL har særlig god rekruttering til freeski og har flere unge utøvere på høyt nasjonalt og internasjonalt nivå.
- Linja vil kunne styrkes gjennom å få status som spisset toppidrettstilbud (Innlandet fylkeskommune), eller søke status som landslinje.
- Trysil har arenaer i gangavstand der vi ikke trenger å bruke bil, og det trengs ikke organiseres transport. Dette er noe vi må ha med oss når vi skal tenke i et miljøaspekt. Dette er bærekraft i praksis!
- Trysil ligger på det mest snøsikre stedet i Skandinavia.
- Trysil har nye utviklingsmuligheter da vi for eksempel har Norges beste anlegg for terrengsykkel og har et friidrettsanlegg med god kvalitet. Kan vi utvikle et terrengsykkel- og et friidrettstilbud?
- Skolen planlegger å tilby faget toppidrett for yrkesfagelever (bygg- og anleggsteknikk og helse- og oppvekstfag) slik at yrkesfagelevne kan få samme mulighet til å kombinere skole og toppidrett som elever på studieforberedende programmer.
- Vi har et apparat i tillegg til skolen med Snow Team Trysil, (Snow Team Trysil tilrettelegger for en toppidrettssatsing for utøvere innen alpint, freeski, skiskyting og langrenn utover tilbudet på Trysil videregående skole) og enkeltpersoner som brenner for å utvikle idrettstilbudet ved Trysil videregående skole.

Konsekvenser dersom Trysil videregående skole blir lagt ned:

Fylkeskommunen ser nå på fremtidig skole- og tilbudsstruktur og alternative opplæringsmodeller i Innlandet. Dersom skoler, som den i Trysil, legges ned, vil det få konsekvenser på helt andre områder enn opplæringstilbudet for 16-19-åringer.

Negative forhold for elever og foreldre:

- Trysil kommune vil først peke på geografi og avstand til andre utdanningstilbud.
- Søkere fra Trysil vil trolig primært søke seg til Elverum. Men der er det de nærmeste årene fullt så noen fra Trysil kommer inn, andre ikke. Selv om det etableres bussrute fra Trysil til Elverum hver dag, så bør svært få elever i Trysil i gangavstand fra Trysil busstasjon. Det må eventuelt etableres mange nye «materuter» inn til Trysil busstasjon. Dette blir litt av en logistikk, og den vil bli svært kostbar. Man må i tillegg starte dagen svært tidlig, og man kommer hjem tilsvarende sent. Slike løsninger vil ikke fungere i praksis, så en nedleggelse av Trysil videregående skole i Trysil betyr at **alle elever fra Trysil blir boende på hybel på studiested.**
- At alle må bo på hybel mener Trysil kommune vil få noen svært uheldige konsekvenser:
 - Elever med ekstra behov for tilrettelegging og alternativ opplæring får ikke et fylkeskommunalt opplæringstilbud de kan benytte seg av (tilbud som i dag gis på avdeling Basen på Trysil videregående skole). Det vil være et brudd på opplæringsloven.
 - Med de trender vi ser i forhold til utenforskap i dag, så mener Trysil kommune at dette vil øke dersom Trysil videregående skole legges ned. Terskelen er stor nok for mange å flytte fra en skole (ungdomsskolen) til en annen (videregående). Om man i tillegg må flytte langt hjemmefra, så mener Trysil kommune at frafallet vil øke. En nedleggelse vil påføre den enkelte og samfunnet store belastninger og kostnader. Elever med utfordringer vil få større utfordringer. Og Trysil kommune er sikre på at noen familier vil flytte sammen med sine barn for at de kan ta videregående skole under tryggere rammer.
 - I Trysil er det mange familier med lav inntekt. Ved å fjerne muligheten for elevene til å bo hjemme vil enkelte familier ikke ha råd til at deres

barn kan ta videregående utdanning. Det finnes ikke i dag ordninger i Lånekassen som dekker hybelutgifter og livsopphold for ungdom som skal ta videregående utdanning. Alle skal ha lik rett til utdanning er et viktig prinsipp i opplæringsloven. En nedleggelse av Trysil videregående skole vil slik sett bryte med dette prinsippet.

- I Trysil får også alle ungdommer som ønsker det, mulighet til vinterjobbing (i tillegg til sommerjobbing). Det er et umettelig behov for arbeidskraft i reiselivsbransjen og i helsevesenet, og svært mange trysilungdommer skaffer seg viktig jobberfaring samt gode ekstraintekter. Fra reiselivet er det spilt inn en bekymring i forhold til å få tak i arbeidskraft til å bemanne topper i helger og skoleferier dersom videregående bli lagt ned. Ungdommer på videregående er en viktig buffer for å få bemanningskabler til å gå opp.
- Skolen er et viktig tilbud for flyktninger i Trysil og Engerdal som kommer hit og som ikke vil kunne flytte på hybel retter etter at de har kommet til kommunen.

Negative forhold for Trysilsamfunnet

- Om Trysil videregående skole legges og alle som skal ta videregående utdanning flytter ut, vil Trysil tappes for 16-19-åringer. Dette vil være svært uheldig for lokalsamfunn, lokaldemokrati og for kulturliv. Mange 16-19-åringer er rollemodeller for de yngre enten det gjelder idrett eller øvrig kulturliv. Ungdomsrådet i Trysil har i flere tiår vært svært aktivt. De spiller inn mange saker i den politiske debatten og har for eksempel alltid startinnlegget i kommunestyrets budsjettbehandling. Rådet er videre ansvarlig for flere årlige kulturarrangement, som f.eks. UKM (Ung kultur møtes). Medlemmene i ungdomsrådet blir først rekruttert inn på ungdomsskolen, men de tar en mer og mer sentral rolle når de kommer over på videregående skole.
- I Trysil kommune sin nylig vedtatte samfunnsdel av kommuneplanen står det: *Vi jobber for at Trysil skal være et attraktivt sted å bo, vokse opp og flytte til. Og videre et attraktivt sted å gå på skole, å jobbe, drive næring, investere og skaffe nye arbeidsplasser. Og vi har som et av våre hovedmål å stabilisere folketall og på sikt å øke befolkningen, med særlig fokus på å få unge mennesker og familier til å flytte til / flytte tilbake til kommunen.*

Trysil har fått til dette gjennom hardt arbeid de siste årene, men dersom den videregående skolen vår skulle bli nedlagt, vil dette bidra til å sparke beina under vår mulige samfunnsutvikling. Trysil vil ikke bli et attraktivt sted å flytte til for barnefamilier da svært mange voksne som vurderer flytting, og som er på jobbsøking, også er opptatt av å bo i nærheten av gode utdanningsinstitusjoner og et godt fritidstilbud.

- Det lokale næringslivet og kommunen ser det mye mer utfordrende å rekruttere nye medarbeidere utenfra dersom det er sju mil til nærmeste videregående skole. Det vurderes også slik at Trysil reduserer sin attraktivitet for bedrifter som vurderer å etablere seg i Trysil da tilgang på utdanningsmuligheter for ansattes barn kan være en viktig faktor for å tiltrekke arbeidskraft.
- Dersom Trysil videregående skole legges ned, mister Trysil den tette dialogen mellom lokale bedrifter og skole for å sikre jevn tilførsel av kvalifisert arbeidskraft samt sikre lokale elever praksisplasser og arbeidsmuligheter. Trysil kommune ser at det ved en nedleggelse vil være mye mer krevende å oppfylle læreplassgarantien som kommunen har.
- Dersom Trysil videregående skole legges ned, er vi sikre på at vi vil få større utfordringer med å få tilbake ungdom som flytter tidlig fra kommunen.
- Trysil videregående skole er en kompetansesarbeidsplass og en viktig arbeidsplass i Trysil. En god videregående skole er også med på å gjøre Trysil attraktiv. Skolens lærere bidrar videre aktivt i lokalsamfunnet med sin kompetanse og sitt engasjement.

Råd for personer med funksjonsvariasjoner

Råd for personer med funksjonsvariasjoner er bekymret for konsekvensene av en eventuell nedlegging av Trysil videregående skole på vegne av den gruppen de representerer. Trysil videregående skole har en godt fungerende base for elever med behov for særskilt tilrettelegging. Disse elevene, som ofte har større behov for stabilitet og nærhet til sine hjemmemiljøer, vil møte ekstra store utfordringer med lang reisevei. Flytting hjemmefra kan ha svært negative konsekvenser for læringsmiljø og personlig utvikling. Det er elever med særskilte behov både fra Engerdal og Trysil som benytter seg av basen. En nedleggelse av skolen vil ikke bare påvirke elever generelt, men vil spesielt ramme de mest sårbare elevgruppene. For elever med

spesielle behov er det avgjørende med kontinuitet og stabilitet i hverdagen. Lang reisevei kan føre til utmattelse og redusert læringsutbytte. Videre vil en flytting kunne innebære tap av viktige støttestrukturer, som familie og nærmiljø, noe som kan ha alvorlige konsekvenser for elevenes psykiske helse og generelle trivsel. Trysil videregående skole har gjennom sitt tilrettelagte tilbud vist evne til å imøtekomme disse elevenes behov på en svært tilfredsstillende måte. Dette inkluderer blant annet tilpasset undervisning, spesialpedagogisk kompetanse og nært samarbeid med lokalt helsepersonell. En nedleggelse av skolen vil innebære at disse godt etablerte strukturene og støttesystemene går tapt, noe som vil være svært uheldig. Den nye opplæringsloven trer i kraft 1. august 2024. I den nye loven er retten til videregående opplæring endret til å gjelde frem til oppnådd studie- eller yrkeskompetanse, se § 5-1. Det er en endring fra tidligere rett til tre års videregående opplæring. Den nye loven krever et tettere samarbeid mellom grunnskolen og den videregående skolen, se § 9-5 og § 9-6 i den nye loven (Lov om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) - Lovdata) Det kan for eksempel være aktuelt med kombinasjonsklasser der den enkelte kan få både grunnskoleopplæring og opplæring i fag fra videregående skole. Med stor avstand til den videregående skolen frykter vi at dette kan bli vanskelig å gjennomføre og at elevene vil miste muligheter som de i henhold til opplæringsloven har krav på.

Prosessen og overordnede innspill rundt den fremtidige videregående skolen i Innlandet

Svakt beslutningsgrunnlag og mangelfulle utredninger

Trysil kommune erkjenner at det kan finnes utfordringer knyttet til synkende elevtall og påfølgende reduserte statlige overføringer til fylkeskommunen. Disse faktorene kan kreve noen nødvendige justeringer i skolestrukturen og utdanningstilbudet på videregående nivå i Innlandet.

På politisk bestilling har fylkeskommunedirektøren lagt frem tre alternativer for fremtidig skolestruktur. Trysil kommune stiller seg imidlertid kritisk til utgangspunktet for denne bestillingen, da den bryter med fylkeskommunens egne vedtatte planer. Vi vil spesielt fremheve målsettingene i Innlandsstrategien og den regionale planen for det inkluderende Innlandet. Innlandsstrategien har som langsiktig mål å realisere

"eventyrlige muligheter" i Innlandet, blant annet gjennom å skape «levende lokalsamfunn med bærekraftige byer, tettsteder og bygder.»

Den regionale planen for det inkluderende Innlandet fastslår at fylket innen 2030 skal tilby «relevante og tilgjengelige utdanningstilbud som fremmer inkludering og livslang læring for alle.» Planen understreker videre at "tilgang til gode og inkluderende utdanningsløp er avgjørende for å sikre gjennomføring av videregående skole og høyere utdanning, og dermed redusere sosiale ulikheter knyttet til utdanning og økonomi.

Trysil kommune mener at administrasjonens og fylkesutvalget forslag bryter med de målsettingene og intensjonene fylkestinget selv har vedtatt, særlig når det gjelder utviklingen av levende lokalsamfunn og sikring av kvalitetsrike, tilgjengelige utdanningstilbud i hele fylket. Fylkesutvalget burde derfor avstått fra å sende et forslag på høring som vurderer videregående utdanningstilbud utelukkende basert på elevtallsprognoser og økonomiske hensyn. En grundig konsekvensanalyse med tilstrekkelig tallgrunnlag, inkludert økonomiske oversikter for hver enkelt skole og linje, er nødvendig før noen beslutninger fattes.

Viktige hensyn for fremtidig skole- og tilbudsstruktur i Innlandet fylkeskommune

Vi ønsker å fremheve sentrale forhold som bør vektlegges i den videre diskusjonen om fremtidige skole- og tilbudsstrukturer, samt alternative opplæringsmodeller for videregående opplæring i Innlandet fylkeskommune:

Langsiktige samfunnseffekter

Beslutninger om utdanningstilbud må baseres på mer enn kun økonomi og elevtallsprognoser. Flere regioner og kommuner har over år vist at SSBs fremskrevne prognoser ikke viser seg å stemme. Over mange år er Trysil et godt eksempel på dette.

Utdanning påvirker individets livskvalitet og samfunnets langsiktige utvikling. Uten en grundig konsekvensanalyse risikerer man å overse faktorer som regional utvikling, arbeidsmarkedet og sosial ulikhet. Innlandet er en mangfoldig region med flere lokalsamfunn som utgjør fylkets identitet og kultur. Dette mangfoldet må reflekteres i utdanningstilbudene.

Samfunnsøkonomiske konsekvenser og økonomiske konsekvenser for eleven/familien

I kapittel 10.2 står det at samfunnsøkonomiske konsekvenser og økonomiske konsekvenser for den enkelte elev ikke belyses. Dette er uholdbart. Alle i Norge har rett på videregående utdanning, men dagens regler for borteboerstipend til elevene vil ikke dekke de faktiske kostnadene for å bo på hybel. Dermed er det mange som kan risikere å ikke ha råd til å ta videregående utdanning. Samtidig vet vi at den viktigste årsaken til å havne i utenforskap er å ikke ha fullført videregående skole. Da vil det også få store samfunnsøkonomiske konsekvenser. Oslo Economic kom med en rapport i 2023 som viser at et utenforskap i alderen 15-29 år i snitt koster samfunnet 730 000 kr per år.

Det samme gjelder opplysningen om at dersom du ikke får førstevalget ditt, er sannsynligheten for å ikke fullføre 8,4 % mindre. Dette er en signifikant forskjell, og da bør det være et vesentlig argument når tilbudet skal vurderes. Dette kommer i liten grad fram i konsekvensutredningen av de ulike modellene.

Det burde også vært nevnt noe om konsekvenser for lokalsamfunnet når en skole legges ned. Dette kan f.eks. føre til lavere skatteinntekter, lavere rammetilskudd og lavere elevtall hvis lærere flytter.

Geografisk og sosial skjevfordeling

Uten en skikkelig analyse er det vanskelig å forutse hvordan endringer i utdanningstilbudet vil påvirke ulike regioner og sosiale grupper. Reduksjon av tilbud i enkelte områder kan føre til fraflytting og svekket lokalt engasjement, noe som kan forsterke eksisterende ulikheter. Ressurssvake familier har ikke samme mulighet til å støtte elven dersom ikke forholdene og tilgjengeligheten til utdanning er til stede.

Elevenes rett til tilpasset opplæring og barnas beste

Norsk lov vektlegger elevenes rett til tilpasset opplæring. Hvis tilbud vurderes ut fra elevtall og økonomi alene, risikerer man at enkelte elever får et dårligere tilbud. Dette kan ha negative konsekvenser for deres læring og fremtidige muligheter. Det er bekymringsfullt at prinsippet om barnas beste ikke er reflektert i høringsbrevet.

Det er et klart lovkrav både i Grunnloven og i FNs barnekonvensjon at i alle saker og vedtak som angår barn, skal det være en barnets beste-vurdering. Og for å gjøre en barnets beste-vurdering må man også få fram barnets stemme. Barnets stemme skal tillegges vesentlig vekt.

I dette saksframlegget er det flere beskrivelser av konsekvenser for elevene, men det er ingen vurderinger som konkluderer med hva som er best for eleven. I kriteriesettet som fylkeskommunen har satt opp, er heller ikke denne vurderingen en del av kriteriene. Det mangler også vurderinger på hva som er best for elevene av de ulike modellene som blir skissert. Selv om høringsinstansene blir bedt om uttale seg om hvilke «partnerskapsmodeller for de kommunale ansvarsområdene i elevtjenesten som best ivaretar elevenes behov for et skolemiljø med trivsel og sosial tilhørighet», er det ingen vurderinger man kan ta utgangspunkt i.

Konsekvenser for arbeidsmarkedet og lokalt næringsliv

Videregående opplæring er tett knyttet til det lokale arbeidsmarkedet. Endringer i tilbudet uten en konsekvensanalyse kan skape ubalanse mellom tilbud og etterspørsel etter kompetanse i regionene, noe som kan svekke næringslivet og øke frafallet i skolen, med mulig høyere arbeidsledighet som følge.

Mangelfullt høringsgrunnlag og svekket legitimitet

En høringsrunde uten en grundig konsekvensanalyse gir ikke et tilstrekkelig beslutningsgrunnlag for involverte parter. Dette kan svekke tilliten til prosessen og legitimiteten til beslutningen, da berørte parter ikke har nødvendig informasjon for å gi informerte innspill.

Forvaltningsloven er tydelig på at en sak skal være tilstrekkelig utredet med valgmuligheter og tilhørende konsekvenser, slik at man politisk kan ta bestemmelser på et riktig kunnskapsgrunnlag. Det samme må gjelde et høringsutkast, og her er det vanskelig å vurdere hvilke summer det faktisk dreier seg om.

Uforutsette konsekvenser

Uten en konsekvensanalyse risikerer man at uforutsette problemer oppstår etter at endringer er vedtatt. Dette kan inkludere logistiske utfordringer, økt frafall eller reduserte læringsresultater, som på sikt kan bli kostbare å håndtere for samfunnet.

Folkehelse

Folkehelseprofilen i Innlandet viser betydelige regionale forskjeller og behov for styrking av tilbudene i hele fylket. Et svekket videregående skoletilbud kan forsterke negative trender, som økt frafall, dårligere helseutfall og sosiale ulikheter.

Videregående skole er ikke bare en arena for læring, men også en viktig sosial møteplass. Et svekket tilbud kan påvirke elevenes trivsel, psykiske helse og samfunnsdeltakelse negativt, noe som på sikt kan forverre de regionale utfordringene som allerede er identifisert i folkehelseprofilen. Samlet sett kan et svekket videregående skoletilbud lokalt ha omfattende konsekvenser for både individers helse og samfunnsøkonomien.

Konklusjon

Før omfattende endringer i tilbudsstrukturen gjennomføres, må en konsekvensutredning av opplæringslovens bestemmelser om lik rett til utdanning og FNs barnekonvensjons bestemmelser om barnets beste blir ivaretatt.

Debatten utvides til å inkludere en vurdering av hvordan de foreslåtte endringene samsvarer med fylkeskommunens egne mål og visjoner. Vi oppfordrer fylkesutvalget til å gjennomføre en grundig konsekvensanalyse før forslaget sendes ut på ny høring. Dette vil bidra til en mer informert og balansert beslutningsprosess i en svært viktig sak for Innlandet.

Med hilsen

Jan Sævig

Kommunedirektør

Tlf. 90 72 49 37

Dette dokumentet er elektronisk produsert. Det har derfor ingen signatur.

Eventuelt svar på dette brevet sender du til postmottak@trysil.kommune.no merket 2024/2120.

